

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Васка Славчева Станчева-Попкостадинова,
Югозападен Университет „Неофит Рилски“, Благоевград

за дисертация на тема „Неблагоприятни преживявания в детството и рисково за здравето поведение сред студенти от помагашите професии и медицина“, за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“, професионално направление 7.1. „Медицина“ по научната специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт“

Автор : д-р Румяна Вечкова Динолова–Ходжаджикова, докторант на самостоятелна подготовка към НЦООЗА, София

Актуалност на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на актуален общественоздравен проблем. Неблагоприятните преживявания в детството (НПД) са доста разпространени и представляват сериозен риск за поява на соматични и психични проблеми в по-късна възраст. В България са правени епизодични проучвания за въздействието на НПД върху здравето на индивида в по-късна възраст.

Обект на проучване на представения за становище дисертационен труд са поведенчески рискови фактори за здравето, като тютюнопушене, хранителни навици, прием на алкохол и рисково сексуално поведение в зряла възраст в резултат на неблагоприятни преживявания в детството. Въз основа на системен обзор на съществуващи до момента проучвания, д-р Румяна Динолова представя модел за проучване на влиянието на НПД рискови фактори за здравето, като обосновава и необходимостта от широкообхватна превенция в детско-юношеска възраст. В този смисъл, дисертационният труд предлага насоки, базирани на научни доказателства за разработване и актуализиране на съществуващите национални стратегии за превенция на НПД.

Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 145 страници. Библиографията включва 144 източника, от които 27 на кирилица и 114 на латиница.

Текстът е структуриран в следните части: въведение, литературен обзор, методология на проучването, резултати и дискусия, изводи и препоръки, литература и приложения.

Във *въведението* се посочва актуалността на проблема и възможностите за неговото проучване.

В *литературния обзор* е представен концептуален преглед на неблагоприятните преживявания в детството. Направен е обзор на проучвания, свързани с отражението на неблагоприятните преживявания в детството (НПД) върху здравето в зряла възраст с въпросниците ACE и ACE- IQ и други утвърдени инструменти. Акцентира се на голямото значение на неблагоприятни преживявания в детството (НПД) за общественото здраве, поради широкото им разпространение, трансгенерационното им предаване, както и неблагоприятното им отражение върху здравето и социалното функциониране и свързаната с тях коморбидност.

Представен е сравнителен анализ на резултати от проведените в Европа изследвания с Международния въпросник – Неблагоприятни преживявания в детството (ACE).

Разглежда се и законовата рамка по проблемите на насилието над деца в Р България и се дискутира ролята на Световната Здравна Организация (СЗО).

Чрез представения литературен обзор, д-р Румяна Диолова показва, че има задълбочени познания в тематичната област на дисертационния труд.

Методология на проучването

Хипотезите (2), целта и задачите са ясно формулирани и логически обосновани. Участници в проучването са 600 студенти по медицина, социални дейности, логопедия, здравни грижи (медицинска сестра и акушерка) и кинезитерапия от 6 университета в страната.

За целта на проучването са използвани международно утвърден въпросник „Неблагоприятни преживявания в детството (ACE-IQ) и анкетна карта за факторите на риска за здравето. Инструментите са коректно и подробно описани. Резултатите от проучването са обработени със съвременни статистически методи.

Резултатите, изводи и препоръки

Резултатите от проучването и техният анализ са представени аргументирано, в съответствие с изпълнение на поставените задачи и в контекста на формулираните хипотези. Онагледени са със 17 таблици и 11 фигури.

Изводите са ясно и точно формулирани, в съответствие с поставените цел и задачи.

Базирайки се на резултатите от проучването и в контекста на общия план за действие на СЗО за превенция на насилието, са направени 6 препоръки, отнасящи се до *разработване и прилагане на скринингови инструменти* за неблагоприятни преживявания в детството, *разширяване на проучванията* в , развиване на програми *в областта на първичната превенция*, подобряване капацитета на здравната система за превенция на насилието над деца и рехабилитация на пострадалите.

Приложенията са 3 и включват основните инструменти на проучването и таблици със статистическа информация.

Списъкът на ползваната литература е пълен и точен.

Приносите имат научно-приложен и потвърдителен характер. Бих искала да акцентирам на най-съществените от тях:

1. За първи път в България са публикувани репрезентативни данни за честотата и разпределението на тринадесет вида конвенционални и разширени неблагоприятни преживявания в детството (НПД) . Установени са статистически значими връзки между НПД и рисковото за здравето поведение в зряла възраст в зависимост от броя и типа неблагоприятията. Тези данни са в съответствие с резултатите от проведените изследвания на НПД по оригиналната методика на CDC/ACE.
2. За първи път в България се прави изследване на връзките между НПД и четири поведенчески рискови фактори: употреба на тютюневи изделия, употреба на алкохол, навици на хранене/ затлъстяване и рисковото сексуално поведение.

Във връзка с дисертационния труд, д-р Румяна Динолова е *публикувала* 4 статии. Резултати от дисертационния труд са представени на 4 научни форума.

Езикът и стилът на изложението са ясни и точни, цитирането е съобразено със стандартните изисквания.

Авторефератът е в обем от 48 страници, отразява ситензирано съдържанието на дисертационния труд и е съобразен с необходимите изисквания. Представен е списък на публикации по темата на дисертацията.

Заклучение

Дисертационният труд на д-р Румяна Динолова показва нейните задълбочени познания по темата за негативното влияние на неблагоприятните преживявания в детството и необходимостта от разработване на ефективни програми за превенцията им. Авторката е успяла да постигне поставената цел и представя съответните резултати в потвърждение на своите хипотези.

Дисертационният труд напълно отговаря на всички задължителни условия, количествени и качествени показатели за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“, в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария, Правилника за приложение на закона за развитие на академичния състав и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и придобиване на академични длъжности в НЦОЗА.

Гореизложеното ми дава основание убедено да препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват положително за присъждане на Румяна Вечкова Динолова-Ходжаджикова на образователната и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт“, професионално направление 7.1.Медицина.

15.04.2018 г.
гр. Благоевград

Изготвил становището:

Доц. д-р Васка Станчева - Попкостадинова

